

Abstrakt disertační práce

„Bělorusizační epizoda“ v procesu formování běloruského národa

Alena Marková

Tématem této studie je fenomén tzv. bělorusizace na území Běloruské sovětské socialistické republiky ve 20. letech 20. století. Jde o jedinečný dějinný proces, v rámci něhož byly celosvazovou komunistickou vládou podpořeny národní iniciativy (a to především rozvoj národního jazyka a jiné) a současně byla prosazovaná politika "korenizace" čili dosazování etnicky lokálních kádrů do úřadů neruských republik Sovětského svazu.

Práce se zabývá rozbohem důvodů zahájení politiky bělorusizace, jejíž provedení mělo upevnit nejistou stabilitu nově ustavené sovětské vlády a sovětského státu, a to za cenu řady ústupků (spočívajících de facto v podpoře narůstajícího národního hnutí) vůči jednotlivým republikám a národní inteligenci, jež v běloruských podmínkách hrála obzvláště velkou úlohu. Práce se proto věnuje roli a postavení běloruské inteligence, jež, jakkoli nebyla ve své většině v komunistické straně, přesto byla hlavní silou prosazující bělorusizaci. Spolupráce s běloruskou národní inteligencí, již jí nabídla samotná komunistická strana, byla dána nedostatkem komunistických kádrů, kteří by mohli nezřídka sociálně demokratickou či nestraničskou inteligenci zastoupit. Odsud je možno vidět kořeny dlouhodobého rozporu v postoji komunistických mocenských elit k této inteligenci, jako i nutné rozuzlení, jímž byla v posledku naprostá likvidace této vrstvy inteligence běloruské společnosti.

Značnou část práce tvoří rozbor samotného pronikání bělorusizace do systému dobového školství a státní správy, což spočívalo v prosazování běloruského jazyka do výuky a kancelářské agendy a zároveň nastolení vlastivědného zaměření výuky.

Konečně je tématem práce i tzv. korenizace, tj. personální, kádrová politika prosazující etnické Bělorusy, či obecně nositele běloruské kultury na vedoucí pozice na úřadech.

Bělorusizace ve státní správě a na většině vysokých škol měla většinou povrchní charakter. Nicméně nabízela resp. konstruovala ve svém rámci takovou národní identitu, která neodpovídala sovětskému modelu rozvoje identity a kultury v souladu s heslem „národní podle formy a socialistické podle obsahu“. V běloruském případě bělorusizace v tomto smyslu přerostla přes pouhé personální zajištění sovětské moci na periferii, bělorusizace současně v tom, jak byla běloruskými aktéry prováděna, překonala pouhou úroveň "retranslace sovětské politiky do okrajových republik v lokálním jazyce", podpora běloruštiny vedla k prudkému rozvoji "běloruskosti" jako takové. Nejvýrazněji se to projevovalo právě v této nově koncipované běloruské národní identitě, kde se zdůrazňoval osobitý běloruský kulturní, jazykový, etnický a jiný svéráz a zároveň samostatný dlouhodobý a na Rusku nezávislý dějinný rozvoj inklinující k západoevropským vzorům a hodnotám. S touto novou běloruskou identitou se pak setkáváme v mimořádně výrazné a koncentrované formě v nových dobových učebnicích dějepisu, zeměpisu a literatury.

Práce se věnuje i násilnému ukončení politiky bělorusizace, předznamenávanému Stalinovým "velkým zlomem", vyhocením třídního boje a nekompromisním zamítnutím veškerých dosavadních ústupků z přísné marxisticko-leninské linie. Vidíme, že celá bělorusizace byla tímto ústupkem, byla obtížně srozumitelnou suspenzí proletářského internacionalismu. Práce tento rozpor usiluje osvětlit z perspektiv mocenského boje, evoluce politického prostředí Sovětského svazu v 20. letech, z perspektivy ideologické i obecně kulturně-historické a antropologické. Práce nabízí ucelený obraz a koncepci role bělorusizace v rámci širšího formování běloruského národa.